

UOT – 930.2

Ağasəlim Həsənov
AMEA Fəlsəfə və Hüquq İnstitutu, fə.ü.f.d.

EKOLOJİ MƏDƏNİYYƏT ANLAYIŞININ SOSIAL-FƏLSƏFİ MƏZMUNUNA DAİR

Məqalədə ekoloji mədəniyyət problemi sosial-fəlsəfi aspektdə təhlil olunur. Qeyd olunur ki, müasir dövrdə təbiətlə cəmiyyət arasında qarşılıqlı asılılıq əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Buna görə də hər bir ekoloji problem diqqətdə saxlanılmalıdır. Həmçinin qeyd olunur ki, insan-təbiət münasibətlərini tənzimləyən əvvəlki sosial paradigma yenisi ilə əvəz olunmaq üzrədir. Əgər əvvəllər mədəniyyət daha çox insanların təbiətdən ayrılması vasitəsi kimi başa düşülürdüsə, indi mədəniyyət təbii mühiti daha adekvat başa düşmək əsasında cəmiyyətlə təbiətin yenidən birləşməsi vasitəsinə çevrilməlidir.

Müasir dövrdə təbiətlə cəmiyyətin qarşılıqlı münasibəti özünəməxsusluğu ilə fərqlənir. İndi insan təbiətlə münasibətdə daha ehtiyatlı olmalı və ekoloji problemlərə diqqətlə yanaşmalıdır. İnsanın təbiətlə necə rəftar etməsi bilavasitə ekoloji şüurun və mədəniyyətin səviyyəsindən asılıdır. İlk öncə ekoloji mədəniyyət anlayışının məzmununa diqqət yetirək.

Ekoloji mədəniyyət dedikdə müəyyən bir sosial subyektin, məsələn, fərdin, qrupun və ya birliyin öz ətraf mühitinə lokal, milli və qlobal dəyərlər nöqtəyi-nəzərindən münasibəti nəzərdə tutulur. Bu münasibət insanın təbiətdən praktiki, məs.: idraki, təsərrüfat və d. istifadəsi əsasında formalaşır, normativ-dəyərlər sistemində əks olunur və sosial subyekt və institutların fəaliyyətində realizə olunur [10, s.136].

Ekoloji mədəniyyət əsasən iki müstəvidə formalaşır: 1) insanın təbiətin və deməli, ətraf mühitin hesabına yaşadığından istehlak və ya dağıdıcı müstəvi və 2) insanın yaşadığı mühiti qurmaq istəyindən irəli gələn yaradıcı, bərpaedici müstəvi. Qeyd edək ki, bunlardan birincisi insanın ekstensiv təsərrüfat və digər fəaliyyətinin geniş vüsət aldığı anomiya və ya müharibə şəraitində üstünlük təşkil edir. İkincisi isə insanın yaşadığı mühitə adaptasiya olunduğu, sosial cəhətdən artıq mənimsədiyi mühiti intensiv istifadəsi zamanı üçün səciyyəvidir. Lakin onu da göstərmək lazımdır ki, gerçəklikdə bu ekoloji və əksəkoloji meyillər birgə mövcuddur və hətta bir-biri ilə kəsişirlər də.

İnsanla təbiət arasındakı qarşılıqlı münasibətlər probleminin xronologiyasını, müxtəlif elmi cərəyanların nümayəndələrinin baxışlarını təhlil etdikdə belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, antroposentrizmin tənqidi iki mövqedən həyata keçirilmişdir. Bunlardan birincisinə görə, insan əzəli olaraq təbiətə qarşı köklənmişdir və onun məqsədi təbiət üzərində öz hökmranlığını bərqərar etməkdən ibarətdir. İkinci mövqedə isə belə bir fikir əsaslandırılır: antroposentrizm, yəni təbiətin insana tabe olması fikri yanlışdır və onların birgə inkişafı labüddür [10, s.138].

Bu gün üstünlük təşkil edən ekoloji şüurun antroposentrik tipi üçün aşağıdakılar səciyyəvidir: ali dəyər kimi insanın onun mülkiyyəti hesab olunan təbiətə qarşı durması; təbiəti insanın birtərəfli təsir obyektinə kimi dərk etmə; onunla qarşılıqlı münasibətlərin motiv və məqsədlərinin pragmatik xarakteri. Antroposentrik ekoloji şüur insanın bütün fəaliyyət sahələrini – təsərrüfat, siyasi, iqtisadi, siyasi, təhsil və s. çox ciddi şəkildə əhatə edir. Təbii ehtiyatların qeyri-bərabər paylanması onların bölüşdürülməsi probleminin güc yolu ilə həlli ehtimalını artırır və hətta yeni dünya müharibəsinə gətirib çıxara bilər. Ekoloji böhranın aradan qaldırılması üçün dünyaya yeni baxış, yeni tip ekoloji şüurun formalaşdırılmasına ehtiyac vardır. Əks təqdirdə həyatı resurslar üçün rəqabətin güclənməsi qrup əlaqələrinin qırılması, mənəvi dəyərlərin aşınması ilə nəticələnə bilər.

1990-cı ildə Moskvada keçirilən ətraf mühit və inkişaf problemlərinə həsr olunmuş Qlobal Forumda Yaponiyadan olan məruzəçilərdən biri demişdi: “Ekoloji təhlükə və nüvə təhlükəsi insan üçün bərabər surətdə təhlükəlidir. Onlar arasındakı fərq isə ondan ibarətdir ki, nüvə müharibəsi təhlükəsi hələ də təhlükə olaraq qalır, amma ekoloji təhlükə - reallıqdır” [9, s.156].

Deməli, ekoloji böhranın qarşısını almaq üçün onun sosio-mədəni əsaslarını – ideoloji, mənəvi və davranış praktikasını kökündən dəyişmək lazımdır.

“Ekoloji mədəniyyət” anlayışı elmdə və ictimai-siyasi həyatda XX əsrin ikinci yarısında yaranmışdır. Bu termin elmi dövriyyəyə 1973-cü ildə Sverdlovsk şəhərində “ETT-nin ideya-nəzəri problemləri” adı altında keçirilən konfransda “İnkişaf etmiş sosializmin ekoloji mədəniyyəti” məruzəsi ilə tanınmış Rusiya tədqiqatçısı L.N.Koqan tərəfindən daxil edilmişdir [1, s.5]. Buna baxmayaraq, elmi ədəbiyyatda indiyədək “ekoloji mədəniyyət” anlayışının birmənalı izahı da yoxdur. Səbəb elə “mədəniyyət” kateqoriyasının özünün tərifinin mürəkkəbliyində və birmənalı olmamasındadır. Məsələn, amerikalı tədqiqatçı Abraham Mola görə, mədəniyyət anlayışının elmi ədəbiyyatda 500-ə qədər tərfi vardır [7, s.154]. Bunun da səbəbi mədəni hadisələrin çeşidliliyində və əhatəliliyindədir.

Deməli, ekoloji mədəniyyət cəmiyyətin ümumi mədəniyyətinin xüsusi bir segmenti olaraq cəmiyyətin ətraf mühitlə ahəngdar qarşılıqlı münasibətini əks etdirir, eləcə də onun təbiətə şüurlu münasibəti və təbiəti qoruyub saxlamaqda praktiki iştirakı ilə səciyyələnir. Ekoloji mədəniyyət cəmiyyətin ekoloji istiqamətli dəyərlər sistemini formalaşdırır, ictimai rəyə və sosial subyektlərin davranışına birbaşa təsir göstərir [4].

Azərbaycanda və eləcə də MDB məkanında ekoloji mədəniyyətin tədqiqi struktur-funksionalist mövqedən aparılırsa, qərb ənənəsində fenomenoloji paradigmaya üstünlük verilir. Belə ki, birinci yanaşma makrosəviyyə perspektivi olaraq cəmiyyətin bütün hissələrini bütövlükdə götürsə də, burada fərdlərin qarşılıqlı münasibətləri, yəni mikrosəviyyə (fenomenoloji yanaşmada olduğu kimi) diqqətdən kənarda qalır, fərd-cəmiyyət və cəmiyyət-fərd, qrup münasibətləri arxa plana keçirilir. Bir sözlə, ekoloji mədəniyyətin tədqiqində həm sistem yanaşma, həm də fərdi aspektlər bir-birini tamamlamalıdır.

Ekoloji mədəniyyətin tədqiqində onun struktur komponentlərini nəzərdən qaçıрмаq olmaz.

Bu məqama diqqət yetirən O.N.Yanitski ekoloji mədəniyyətin struktur komponentləri arasında aşağıdakıları göstərir:

1) Dəyərlər komponenti. Mədəniyyət özündə bütöv bir dəyərlər, nizamlayıcılar sistemini birləşdirir ki, bura da ekoloji biliyi, idealları, anlayışları, normaları, qaydaları və s. aid etmək olar;

2) Fəaliyyət komponenti. Məqsədlər, ekoloji fəaliyyətin instrumentarisi, fəallığın təzahürü, özünüreallaşdırma, qiymətləndirmənin meyarları və nəticələri bura daxildir;

3) Şəxsi komponent. İnsanın ekoloji amillərə, proseslərə pozitiv münasibətlər məcmusu, ekoloji davranışın şəxsi modelləri, ekoloji təhsilə tələbat və maraqlar (başqa sözlə, təbiətə emosional münasibət, təbiətin mühafizəsi işinə cəhd və s.) və s. şəxsi komponentin tərkib hissələridir [10, s.141].

Bu komponentlərdən bizim üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən dəyərlər komponenti üzərində bir qədər dayanmaq. Cəmiyyətin dəyərlər sisteminin dəyişməsi şəxsi prioritetləri nəzərə almadan mümkün deyil və bunun vasitəsilə konkret şəxslərin istiqamətlənməsinə kömək göstərərək onların fəaliyyətini digər istiqamətlərə yönəldir. Talkott Parsonsa görə, sosial birliyin böyük əksəriyyəti tərəfindən bölüşdürülən dəyərlər sistemi insanların fəaliyyətini idarə edir və bununla da müasir sosial həyatın mümkünlüyünü təmin edir [8, s.355]. Tarixən müasir dəyərlər istiqamətinin formalaşması prosesi insanların həyat tərzinin tərəqqisi, texniki vasitələr və onlara müvafiq “cəmiyyət-təbiət” qarşılıqlı münasibət tipinin transformasiyasının nəticəsidir. Bu gün insani dəyərlər bütönlükdə onun maddi nailiyyətləri və cəmiyyətdə qəbul edilmiş imkanlar standartına malik olma ilə ölçülür. İnkişaf nəticəsində solum qlobalaşmanın təsiri altında daha mobil olur, müxtəlif qadağalar aradan götürülür, sərhədlər aşılır, dəyərlər istiqamətinin dəyişməsi baş verir. Bu proseslərin hamısı qanunauyğun şəkildə baş verir.

Ekoloji mədəniyyətin tərkib hissələrindən biri kimi ekoloji təhsilin məqsədi insanlarda ekoloji biliklər formalaşdırmaq və onları ekoloji etikaya uyğun düzgün davranışı öyrətməkdən ibarətdir. İnsanların şüuruna çatdırmaq üçün tələb olunan materialın strukturu davamlı inkişafa keçidin vəzifələri ilə müəyyənləşir ki, burada daxildir: mövcud olan ekosistemlərin qorunub saxlanılması və zəifləmiş, yaxud yox olmaqda olan ekosistemlərin saxlanılması və bərpası; həddindən artıq istehlakın

dayandırılması və insanların maraqlarını maddi istehlakdan və kapital toplamaqdan təbiətlə qarşılıqlı əlaqəyə istiqamətləndirmək; istehsalın ekologiyalaşdırılması [3, s.36].

Müasir təhsil üçün müasir cəmiyyətin şəxsiyyətin formalaşdırılması üçün tələb olunan artmaqda olan tələbatları ilə kifayət qədər inkişaf etdirilməmiş inkişaf nəzəriyyəsi və ekoloji mədəniyyətin formalaşması konsepsiyası arasında ziddiyyətin kəskinləşməsi səciyyəvidir.

Daha sonra qeyd edək ki, ekoloji tərbiyənin əsasında iki məsələ durur: ekoloji şüur və ekoloji davranış. Təhsilin son məqsədi isə ekoloji dünyagörüşün formalaşdırılması və biosfer prosesləri pozmayan, dərk olunmuş özünüməhdudiyyətə əsaslanan istehlak, təbii mühiti qorumaq üçün antropogen təzyiqin azaldılması, hüquqi normalara riayət etmək istiqamətində fəaliyyət təşkil edir. Lakin tək bir ekoloji təhsil ölkənin davamlı inkişafına keçidini təmin edə bilməz. Məsələyə kompleks, sistemli yanaşma, eləcə də dövlətin maliyyə dəstəyi, ekoloji təhsil və tərbiyənin müasir cəmiyyətin dəyərlər sistemində daxil edilməsi tələb olunur.

Beləliklə, ekoloji tərbiyə ətraf mühitə təsir sahəsində sistemlik biliklərin, bacarıqların öyrənilməsi prosesi və nəticəsidir. Ekoloji tərbiyə ekoloji mədəniyyətin, ətraf mühitə sistemli və məqsədyönlü, şüurlu və mənəvi təsirin ayrılmaz hissəsi kimi çıxış edir. O, insanların şüuruna, baxışlarına və təsəvvürlərinə təsir yolu ilə təşkil olunur. Ekoloji maarifləndirmə insanları ekoloji bilik və bacarıqları yaymaq və istifadə etməklə onları mənəvi tərbiyə etməyin üsulu kimi çıxış edir.

Bu gün ekoloji tərbiyənin formalaşdırılmasına, bu sahədə maariflənməyə və təhsilə tam məsuliyyətlə yanaşma, hətta bu sahədə sosisum-təbiət bütövlüyünün özünütənzimləməsi məsələsinin konseptual yanaşma kimi ortalığa qoyulması aktual bir məsələyə çevrilmişdir. Buna misal olaraq Azərbaycan 7 may 2014-cü il tarixdə Bilik Fondunun yaradılmasını qeyd etmək olar. Burada məqsəd ekoloji maarifləndirmə işlərinin həyata keçirilməsi və bu sahədə dövlətlə cəmiyyətin birgə fəaliyyətinin təşkil olunmasıdır.

Bu gün dünyada formalaşan yeni makroekologiyaya Azərbaycan da cəlb olunmuşdur. Bunun mahiyyəti bir tərəfdən maliyyə, əmtəə, enerji, informasiya, insan və digər resursların ölkələrə axını, digər tərəfdənsə yerli ekologiyanın, ekosistemin təbii və mədəni müxtəlifliyinin tarazlığının qorunub saxlanmasıdır. Bu həm də qloballaşma şəraitində sosial ekologiya qarşısında duran mühüm nəzəri problemlərdən biridir [10, s.139].

Dünyanın daim artan əhalisinin (bu gün 6 milyarddan 2050-ci ildə 11 milyardadək) tələbatları çoxaldıqca təbii ehtiyatların azalması baş verir ki, bu da integrasiya və qloballaşma prosesləri üçün müəyyən çətinliklər törədir. Başqa sözlə, XX əsrin sonlarından başlayaraq texnika və texnologiyaların inkişafında hədsiz artımın nəticəsi olan ekoloji şüur cəmiyyətlə təbiət arasında yeni problemlər yaratmış, ekologiyanın çirklənməsini və təbii ehtiyatların tükənməsini artıq global səviyyəyə çatdırmışdır [6, s.13].

Beləliklə, ekoloji mədəniyyətin ənənələrdən, normalardan, dəyərlərdən, davranış nümunələrindən ibarət mənəvi təcrübə kimi başa düşülməsi onun kompleks elm, ümumelmi metod və müəyyən bir dünyagörüş olması haqqında fikir söyləməyə əsas verir.

Ekoloji mədəniyyət həm də insanların təbiətə və bir-birinə təbiətlə əlaqəli münasibətdə ictimai maddi-texniki münasibətlərin məcmusu kimi başa düşülə bilər ki, bu münasibətlər insanların həyatının yenidən bərpası və təşkili prosesini əhatə edir [5, s.5].

Qeyd edək ki, ekoloji mədəniyyət cəmiyyətin əsas sosial institutlarının fəaliyyəti nəticəsində yaranır və təkrar istehsal olunur. Bu sosial institutlar arasında dövləti, ailəni, ekoloji təhsil sistemini, dini-mənəvi tərbiyə və maarifləndirmə institutlarını, kütləvi informasiya vasitələrini göstərmək olar ki, onların da bir çoxunun bu gün Azərbaycan cəmiyyətində rolu sosisumun obyektiv sosial-ekoloji maraq və tələbatlarına uyğun deyildir. İnsanların ekoloji təhlükəsizlik sahəsində gözləntilərinin reallığa uyğun gəlməməsi cəmiyyətdə ekoloji aspektdə sosial gərginliyi artırma bilər [6, s.17].

İnsan-təbiət sisteminin antaqonistliyi tarixi inkişafın bir qanunauyğunluğu kimi formalaşmışdır. Başqa sözlə, tarixi tərəqqi nəticəsində bəşəriyyət elə bir mərhələyə qədəm qoymuşdur ki, bu vaxt onun elmi-texniki, sosio-mədəni və sosio-təbii mühitdə mövcudluğu inqilabi dəyişikliklər ol-

madan labüd şəkildə onun bioloji və universal sosial varlıq kimi məhvinə gətirib çıxarır. Doğrudan da, bu gün insanın özünün unikal bir varlıq kimi mövcudluğu böyük bir təhlükə altındadır.

Rusiyalı tədqiqatçı E.V.Girusova görə, bütünlükdə qlobal problemləri insanın mövcudluğu nöqtəyi-nəzərindən üç əsasda qruplaşdırmaq olar: “insan-texnika”, “insan-mədəniyyət” və “insan-təbiət”. Bu sistemlərin hər birində də bəşəriyyət üçün mövcud təhlükə özünəməxsus şəkildə özünü büruzə verir. Belə ki, “insan-texnika” sistemində bəşəriyyətin nüvə silahı və ya hər hansı bir texnologiya qəza nəticəsində məhvi təhlükəsi mövcuddur. Eyni zamanda texnikanın təkmilləşdirilməsi nəticəsində onun gələcək inkişaf yolu haqqında proqnoz vermək də olduqca çətindir. İnkişafın müasir mərhələsində xarici aləmin təsiri insanın irsiyyətində cəmlənərək gələcək nəsillərə ötürülür. Qərb alimlərinin fikrincə, təbiətin onun qanunlarının pozulmasına görə “cəza tədbirləri” özünü əhalinin səhhətində 25-30%-dək göstərir. Bu meyilin güclənməsi isə hətti bəşər övladının nəslinin kəsilməsinə gətirib çıxara bilər [2, s.74-75].

Deməli, bəşəriyyət onun üçün buraxılmış qısa zaman kəsiyində artıq öyrəşdiyi həyat tərzindən, ictimai münasibətlər sistemindən imtina etməli, həyat tərzində əsaslı dəyişikliklər etməlidir.

Bəşəriyyətə insan fəaliyyətinin hansısa bir sferasında və ya cəmiyyətdə inqilabi dəyişikliklər tələb edən yeni keyfiyyətin meydana gəlməsi ilə əlaqədar çoxlu misallar tanışdır. Məsələn, elmdə XX əsrin əvvəllərində bu, təbiət elmlərində və xüsusən fizikada böhranın yaranması, istehsal üçün elmi-texniki inqilab, ictimai inkişaf üçün isə - sosial münasibətlərin kökündən dəyişməsidir.

Böhran şəraitində bəşəriyyətin bütün müttərəqqi qüvvələri birləşir və yaranmış ziddiyyət öz həllini tapır. Düzdür, heç vaxt gözlənilən dəyişikliklərin miqyası ümumplanet, qlobal kateqoriyalarla ölçülməmişdir və heç vaxt keyfiyyət dəyişikliklərinin labüdlüyü bütövlükdə ictimai sistemi əhatə etməmişdir. Eyni zamanda tarixi misallar ictimai tərəqqinin potensial inkişaf potensiallarını axtarmağa sövq edir [2, s.77].

Bəs onda bəşəriyyətin sağ qalmaq üçün nə kimi rezervləri, ehtiyatları var? Hansı qüvvələr bəşəriyyətə onun daha da inkişaf etməsi üçün mənbə rolunda çıxış edə bilər?

İlk növbədə bura bəşəriyyətin ümummədəni potensialını və cəmiyyətin inkişaf səviyyəsini aid etmək olar. Sonuncunu kapitalist inkişaf mərhələsinin məhsulu saysaq səhv etmərik. Özündən əvvəlki feodalizm quruluşundan daha müttərəqqi quruluş olan kapitalizm cəmiyyətin istehsal qüvvələrinin inkişafına güclü təkan vermiş, ölkələr arasında bütün sərhədləri özünəməxsus şəkildə pozmuş, bəşəriyyəti birləşdirərək ümumdünya təsərrüfat sistemi yaratmışdır. Bu proseslər qlobal məsələlərin həlli üçün obyektiv əsasla çevrilə bilər.

İstehsalın inkişafı elmin tərəqqisinə və elmin istehsalla birləşməsinə səbəb oldu. Məlum olduğu kimi, ETİ dövründə elm bilavasitə istehsal qüvvəsinə çevrilir, əvvəllər görünməmiş imkanlar əldə edilir. Bu isə öz növbəsində elmin bəşəriyyətin tərəqqisi üçün məsuliyyətinin artması ilə müşayiət olunur.

Bəşəriyyətin xilasının potensial vasitələrinə eyni zamanda humanist fəlsəfəni də aid etmək olar. Bəşər tarixinin böhranlı dövrlərində fəlsəfənin əhəmiyyəti artır: fəlsəfə insanın dəyər-məna ölçüsünü əhatə etməyə, onun mövcudluğunun vahidliyini qiymətləndirməyə qadirdir. Müasir dövr üçün səciyyəvi olan fundamental və hər şeyi əhatə edən dəyişikliklər təkcə istehsalın və texnikanın inkişafı ilə deyil, həm də baş verən proseslərin adekvat fəlsəfi refleksiyası ilə təmin edilir. Məhz indi qlobal böhran hadisələrinin mahiyyəti və səbəbləri, ictimai inkişafın humanist, ümummədəni meyarları ilə bağlı məsələlər bütün kəskinliyi ilə qoyulur. Bu gün müasir dünyada insana öz qüvvəsini toplamağa və həyat üçün təhlükəli şəraitin aradan qaldırılması üçün pozitiv və optimist mədəni-qurucu mövqeyinin əsaslandırılmasına daha çox ehtiyac duyulur.

Açar sözlər: ekoloji mədəniyyət anlayışı, sosial paradigma, sosial subyekt, lokal, milli və qlobal dəyərlər, seqment

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Бахарев В.В. Экологическая культура социума как система: автореф. ...дис. канд. соц. наук. – Саранск: 2000, 42 с.

2. Гиросов Э.В. Экологическая культура как высшая форма гуманизма // *Философия и общество*, 2009, № 4, с. 74-80
3. Данилов В.И. Экологическое воспитание – ответ на экологический вызов // *Экологическая культура и образование: опыт России и Беларуси*. М.: 2000, с.29-40
4. *Environmentally Sustainable Economic Development: Building on Brundtland*. UNESCO 1991. 100 p.<http://www.nasledie.ru>
5. Зверев И.Д. Охрана природы и экологическое воспитание // *Философские науки*. 1991, №5, с.3-10
6. Марар О.И. Экологическая культура в современном российском обществе: Автореф. дис. ...докт. соц. наук. Москва, 2012, 42 с.
7. Моль А. Социодинамика культуры. М.: 1972, 332 с.
8. Парсонс Т. Система координат действия и общая теория систем действия: культура, личность и место социальных систем // *Американская социологическая мысль*. М.: 1996, с.462-478
9. Сузуки Д. Мы находимся в состоянии войны. М.: 1990, с.154-167
10. Яницкий О.Н. Экологическая Культура России XX Века: Очерк Социокультурной Динамики. История и современность, № 1, март 2005, с.136-161

Агаселим Гасанов

К СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОМУ СОДЕРЖАНИЮ ПОНЯТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Резюме

В статье анализируется проблема экологической культуры в социально-философском аспекте. Отмечается, что в современный период в значительной степени увеличилась взаимозависимость между природой и обществом. Поэтому, каждая экологическая проблема должна находиться в центре внимания. Так же, отмечается, что прежняя социальная парадигма регулирования отношений человек-природа, на пороге замены новой. Если ранее культура больше понималась как средство отделения людей от природы, сейчас, на основе более адекватного понимания природной среды, культура должна превратиться в средство повторного объединения общества и природы.

Ключевые слова: экологическая культура, социальная парадигма, социальный субъект, локальные, национальные и глобальные ценности, сегмент

Agasalim Hasanov

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL CONTENT OF CONCEPT OF ECOLOGICAL CULTURE

Summary

The problem of ecological culture from social and philosophical point of view is analyzed in the article. It is noted that in modern period interdependence between the nature and society has considerably increased. Therefore, every ecological problem has to be the focus of attention. Also, in the article it is noted that previous social paradigm of regulations of people-nature relations is about to be replaced with a new one. If before the culture was understood as a means of isolation of people from the nature now on the base of more adequate understanding of environment, the culture must turn into the means of repeated union of society and nature.

Keywords: concept of ecological culture, social paradigm, social subject, local, national and global values, segment